

**TRANSNATIONAL ALLIANCE
TO COMBAT ILLICIT TRADE**

TRACIT.ORG

**ENFLASYON, SATIN
ALMA GÜCÜ VE
YASA DIŞI TİCARET**

TÜRKİYE'YE İLİŞKİN ANALİZ

TRACIT.ORG

TRACIT HAKKINDA

Yasa Dışı Ticaretle Mücadele için Uluslararası İttifak (TRACIT), resmi yaptırım mekanizmalarının güçlendirilmesi ve yasa dışı ticaretten en çok etkilenen sanayi sektörleri genelindeki işletmelerin harekete geçirilmesi yoluyla yasa dışı ticaretin ekonomik ve sosyal etkilerini azaltma amacıyla değişim başlatmayı amaçlayan bağımsız bir özel sektör inisiyatifidir.

TEŞEKKÜR

Bu yayın, TRACIT Genel Müdürü Jeffrey Hardy'nin gözetimi altında başyazar Louis Bonnier tarafından, Stefano Betti ve Esteban Guidici'nin araştırmaları ve editöryel katkılarıyla hazırlanmıştır. TRACIT, üye şirketlerine sunmuş oldukları destekleri, kaynakları ve kendi sektörlerindeki yasa dışı ticaretin Türkiye'deki yasa dışı ticareti ne şekilde etkilediğine ilişkin değerli geri bildirimleri, vaka çalışmaları ve görüşleri için teşekkürlerini iletmektedir.

MEDYA

Tüm medya talepleri TRACIT İletişim ve Kamu Politikaları Başkanı Cindy Braddon'a yönlendirilmelidir. cindy.braddon@TRACIT.org

SOSYAL MEDYA

Twitter: @TRACIT_org

LinkedIn: www.linkedin.com/company/tracitorg

ENFLASYON, SATIN ALMA GÜCÜ VE YASA DIŞI TİCARET TÜRKİYE'YE İLİŞKİN ANALİZ

İÇİNDEKİLER

I.	Giriş.....	2
II.	Enflasyon, Satın Alma Gücü ve Yasa Dışı Ticaret.....	3
III.	Türkiye'nin yasa dışı ticaretle mücadele konusundaki yapısal kapasitesi.....	6
IV.	Türkiye'de yasa dışı ticaret.....	8
	<i>Sektör bazında yasa dışı ticaret</i>	9
V.	Yasa dışı ticaretle mücadeleye yönelik politika önerileri.....	14
	Notlar.....	18

I. GİRİŞ

Enflasyonun 2008'den bu yana görülmüş en yüksek seviyelere ulaşmasıyla birlikte uluslararası ekonomide bir hayat pahalılığı krizi yaşanmaya başlamıştır. Pek çok ülkede enflasyon onlarca yıl içindeki en yüksek seviyelere ulaşmışken hem manşet enflasyon hem çekirdek enflasyon yükselmeye devam etmekte, gıda ve enerji fiyatları haricindeki kalemleri de etkilemektedir. COVID sonrası ekonomik koşullar global emtia fiyatlarını yukarı çekmiş, bununla birlikte Rusya'nın Ukrayna'yı işgali gibi faktörler dolayısıyla enflasyondaki artış daha da derinleşmiştir.

Enflasyonun global ekonomi üzerindeki kademeli etkilerinden biri de pazar dinamikleri üzerinde meydana gelen ve yasa dışı ticareti besleyen olumsuz etkidir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, yüksek enflasyon seviyeleri tüketicinin alım gücü üzerinde yıkıcı bir etki yaratabilmektedir. Dolayısıyla alım gücündeki düşüş yoksulluğun artmasıyla birleştiğinde tüketici için "satın alma gücünü" düşürmektedir ve satın alma gücündeki bu düşüş yasa dışı ticaretin artmasına neden olan birincil faktör olarak kabul edilmektedir. Fiyatlar, gelirlerden daha hızlı bir şekilde arttığında insanlar çok daha az mal ve hizmet satın alabilmekte, yasa dışı ve karaborsa ürünleri de içeren daha ucuz ürünler daha cazip hale gelmektedir.

Bu dinamikler sebebiyle enflasyonun tüketicileri daha ucuz olan kaçak alternatifleri seçmeye teşvik ettiği bir ortamda, hükümetlerin ekonomilerini yasa dışı ticarete karşı savunma çalışmalarında daha dikkatli olması gerekecektir.

Bu çerçevede Türkiye'nin durumu, enflasyonla yasa dışı ticaretteki artış arasındaki ilişkiye dair farkındalık yaratmak için önemli bir fırsat sunmaktadır.

- Türkiye yüksek enflasyon oranlarıyla karşı karşıyadır. Ekim 2022'de enflasyon son 25 yılın en yüksek seviyesine yükselerek % 85,5'e ulaşmıştır. Dolayısıyla fiyat artışlarına yol açmış olan yüksek enflasyon Türkiye'deki alım gücünde de kayda değer bir düşüşe neden olmuştur.¹
- Türkiye halihazırda pek çok alanda yasa dışı ticaretin neden olduğu sorunlarla karşı karşıyadır. Örneğin yasa dışı bitki koruma ürünleri, kaçak tütün, alkol ve petrol ürünlerinin zararlı etkileriyle mücadele edilmektedir. Ayrıca hükümetin Türkiye'yi 2023 itibarıyla en önemli ilaç merkezi haline getirme amacı da yasa dışı ilaç ürünlerinin yüksek rant sağlayan piyasası dolayısıyla tehdit altındadır. Türkiye'nin jeopolitik konumu, ülkenin sahte ürünler ve sahte ürün bileşenleri için önemli bir geçiş merkezi haline gelmesine neden olan faktörleri derinleştirmektedir.

Gerek prensipte gerekse uygulamada "alım gücünde" yaşanan sorun, yasa dışı ticaret için uzun süredir söz konusu olan önemli bir faktördür. Bu çerçevede enflasyon zaten var olan bir sorunu daha da ciddi hale getirmektedir. Türkiye'nin durumunda ise enflasyonun, bu sorunu daha da derinleştirmesi beklenebilir. Dolayısıyla mevcut durum, Türk hükümetinin yasa dışı ticareti sınırlandırma çabalarını yoğunlaştırmasını gerektirmektedir.

Bu rapor, Türkiye'deki yasa dışı ticaretin durumunu incelemekte olup ülkenin enflasyona duyarlılığını ele almakta, üzerinde durulması gereken sorunları özetlemekte ve hükümet ile diğer paydaşların yasa dışı ticareti kontrol etme çabalarını güçlendirmelerine yardımcı olacak bir dizi politika önerisi sunmaktadır.

II. TÜRKİYE'DE SATIN ALMA GÜCÜ, ENFLASYON VE YASA DIŞI TİCARET

Satın alma gücü, genellikle yasa dışı bir ürün için tüketici tercihini yönlendiren önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Tüm dünyada yasa dışı ürün satın alan tüketiciler, temel olarak değerlendirildiği hususlar arasında satın alma gücünü ve göreceli düşük fiyat gibi faktörlerin bulunduğunu belirtmektedir. Yasa dışı ürünlerin vergilendirilmemiş olması ve üretim maliyetlerini artırabilen yasal düzenlemelerin kapsamı dışında kalması nedeniyle, bahse konu ürünlere yönelik talep genellikle, bu ürünlerin yasal ürünler ile arasındaki fahiş fiyat farkına göre belirlenmektedir.

Global bir çalışmada araştırmacılar, bilinçli bir şekilde sahte ürün satın alan tüketicileri en çok sahte ürünlerin görece düşük fiyatının yönlendirdiğini ortaya koymuştur. Araştırmacılara göre, bu tüketiciler ürünün piyasa fiyatının "aşırı yüksek" olduğunu ya da piyasa fiyatı makul kabul ediliyorsa kendilerinin orijinal ürünü "kendi hataları söz konusu olmaksızın" satın alamayacak durumda olduklarını düşünmektedir.²

Benzer şekilde, Hindistan'da yapılmış bir ankete katılan tüketicilerin neredeyse %90'ı, yasa dışı alkol tüketmelerinin sebebini bu ürünlerin markalı yasal ürünlerden daha ucuz olmasına bağlı olduğunu bildirmiştir. Aynı sonuç Çin, Meksika, Sri Lanka, Kenya, Botswana, Rusya, Brezilya ve Beyaz Rusya'da gerçekleştirilmiş çalışmalarda da gözlemlenmiştir. Bu çalışmalarda da tüketicilerin önemli bir kısmı, yasa dışı ve düzenlemeye tabi olmayan alkollü ürünleri seçmelerindeki temel nedenin fiyat (ve dolayısıyla satın alma gücü) olduğunu söylemiştir.³

Bu faktörlerin etkisi ayrıca yasal ve yasa dışı ürünlerin Türk tüketicileriyle yapılmış yakın zamanlı anketlerde de doğrulanmıştır. Anketler yasa dışı alkol, tütün, petrol ürünleri ve (sahte) cep telefonları konusuna yoğunlaşmıştır. Tüketicilerin yasal ürünler yerine yasa dışı olanları seçmelerindeki en önemli etken, yasa dışı ürünlerin fiyatının daha düşük olmasıdır.⁴

Enflasyon satın alma gücü sorununu daha da derinleştirmektedir. Türkiye'de de enflasyondaki artış, tüketicinin alım gücünde kayda değer bir düşüşe neden olmakta ve bu durum tüketicileri yasa dışı ürünlere yönlendirmektedir. Bahçeşehir Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, Türk toplumu genelindeki yaygın kabul, yasa dışı bir alternatifin nispeten düşük fiyatı ve algılanan kalitedeki farkın nispeten az olması dolayısıyla tüketicilerin, yasa dışı bir ürünü seçme eylemlerini "mazur görebileceği" yönündedir.⁵

Türkiye'de yasa dışı ticarete yol açan bir diğer faktör, Türk lirasında yaşanan önemli boyuttaki değer kaybıdır. Bu değer kaybı dolayısıyla söz konusu ürünler, ABD doları ve Euro cinsinden alım yapan tüccarlar için daha ucuz hale geldiğinden ihraç edilen sahte Türk ürünlerine yönelik uluslararası talep artmaktadır.⁶ Ayrıca alkol, tütün ve petrol ürünlerindeki vergi kaynaklı fiyat artışları bu ürünlerin perakende fiyatlarında yukarı yönlü bir baskı oluşturmuştur. Bu durum yasal ürünleri tüketiciler için daha pahalı hale getirerek daha ucuz ve düzenlemeye tabi olmayan yasa dışı alternatiflere yönelik talebi artmasına sebep olmuştur.

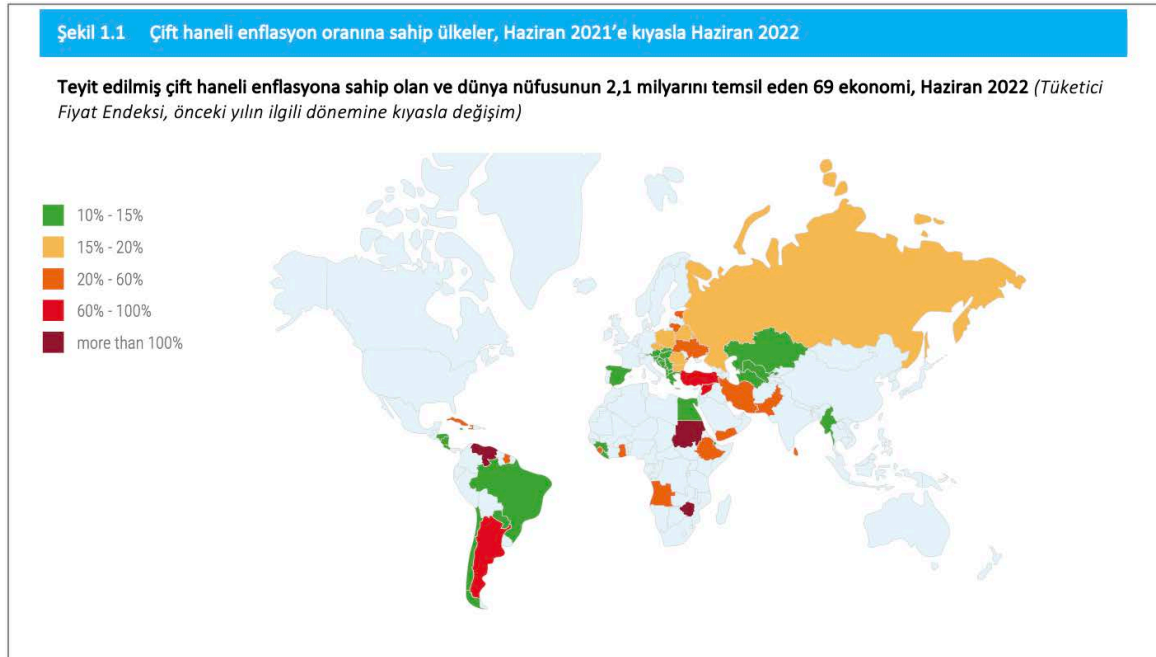
Düşük gelirli aileler gelirlerinin genel olarak daha büyük bir kısmını ihtiyaçlara harcama eğiliminde oldukları için yüksek enflasyon oranlarına karşı özel bir hassasiyete sahiptir. Özellikle yüksek enflasyon seviyeleri en yoksul kesimler için daha yıkıcı olabilmektedir.⁷ Yasal ürünleri satın alma imkânı azaldığı için bu insanlar yasa dışı ticareti tercih etmelerine neden olan sebeplere karşı daha kırılgan durumdadır. Örneğin, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından gerçekleştirilen yakın zamanlı bir analizde, yoksulluk ile ithal sahte medikal ürün kullanımı arasında bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.⁸

Enflasyonda artışa neden olan faktörlerin temelinde önemli gerekçeler yatmaktadır ve COVID-19 ve Rusya'nın Ukrayna'yı işgali bu sorunların ciddiyetini daha da artırmıştır.

COVID-19 salgınının ortaya çıkması ve bununla ilişkili global ekonomik yavaşlama, Türkiye'deki ekonomik durumun kötüleşmesine yol açmış, tüm dünyadaki Türk mallarının satışlarında sert düşüşler yaşanmış ve ülke için önem taşıyan turizm sektörü olumsuz etkilenmiştir. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrasında global enerji ve emtia fiyatlarındaki artış, Türk ekonomisinin karşı karşıya kaldığı zorlu dönemi daha da güç hale getirmiş, temel emtia fiyatlarındaki artış enflasyondan kaynaklı baskıları daha da yoğunlaştırmıştır. Dolayısıyla hükümetlerin yasa dışı ticaretin enflasyon üzerindeki etkilerini görmezden gelmesi mümkün değildir.

Enflasyonun yasa dışı ticaret üzerindeki etkileri – global örnekler

- Hiperenflasyon ve devam eden ekonomik krizin etkisiyle **Venezuela**'da kaçakçılık ve diğer yasa dışı faaliyetler benzeri görülmemiş seviyelere ulaşmıştır.⁹ Venezuela Ulusal Ticaret ve Hizmetler Konseyi (“Consecomercio”), ülkede satışı sunulan ürünlerin %30'unun kaçak olduğu tahmininde bulunmaktadır. Bu ürünler arasında gıda, içecekler, ilaçlar, tütün, otomobil parçaları ve madeni yağlar bulunmaktadır.¹⁰
- **İngiltere**'de hayat pahalılığı krizi, ele geçirilen sahte malların hacminde artışa neden olmuştur ve Birleşik Krallık Ticaret Standartlarının yeni verilerine göre durumun daha da ciddi hale gelmesi beklenmektedir. Haneler ve işletmeler üzerinde enflasyondan kaynaklanan finansal baskılar dolayısıyla geçtiğimiz yıl içinde tahmini piyasa değeri 111 milyon £ (127 milyon \$) olan 4 milyonu aşkın sahte ürün ele geçirilmiştir.¹¹
- **Lübnan**, yükselen gıda fiyatları, para birimindeki değer kaybı ve Nisan 2022'de % 206'ya varmış bir enflasyon oranı gibi sorunlarla mücadele etmeye devam etmektedir.¹² Sübvansiyonlu buğday ve unun kaçakçılık yoluyla Suriye'ye¹³ sokulması dolayısıyla gıda güvenliği ciddi bir endişe kaynağı haline gelmiş ve bu durum, fiyatlarda artışa neden olan bir kıtlığa yol açmıştır.
- **Arjantin** Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Odası (CAME) tarafından gerçekleştirilmiş bir araştırmada yüksek enflasyonun etkilerinin Buenos Aires'teki başta kıyafet, ayakkabı ve gıda satışları olmak üzere yasa dışı sokak satışlarında %10,5 oranında bir artışa neden olduğu tespit edilmiştir.¹⁴

Kaynak: UNCTAD'ın 2022 Ticaret ve Kalkınma Raporu⁸

Arjantin Maliye Bakanı, vatandaşlarının kara borsaya geçişini engellemek ve aynı zamanda ilaçlara uygun fiyatlı erişime sahip olmasını sağlamak adına, bir noktada ilaç fiyatlarının en azından 60 gün boyunca enflasyon oranının altında tutulacağını açıklamak durumunda kalmıştır.¹⁵

- **Zimbabve**'deki hiperenflasyon, ülkenin sınırlarındaki kaçakçılığı endişe verici seviyeye çıkarmıştır. Altın, krom ve elmas gibi madenler kaçakçılık yoluyla ülke dışına çıkarılırken motorlu taşıtlar, otomotiv yedek parçaları, elektrikli ürünler,

hırdavat, tekstil ve gıda ürünleri kaçakçılık yoluyla ülke içine sokulmaktadır.¹⁶ Altın kaçakçılığındaki artış sorunu gözler önüne sermektedir: Zimbabve'de yasal olarak çıkarılmış tüm altın madeninin merkez bankasına satılması gerekmektedir. Ancak, aşırı enflasyon baskısı üreticileri altını ABD doları cinsinden ödeme almak için ülke dışına kaçakçılık yoluyla çıkarmaya itmekte ve ülkenin her ay tahmini 100 milyon ABD doları değerinde altını kaybetmesine yol açmaktadır.¹⁷

III. TÜRKİYE'NİN YASA DIŞI TİCARETLE MÜCADELE KONUSUNDAKİ YAPISAL KAPASİTESİ

TRACIT, düzenleyici ortamı ve yasa dışı ticarete imkân veren ekonomik koşulları daha iyi anlamak adına Global Yasadışı Ticaret Ortamı Endeksinin oluşturulması için Economist Intelligence Unit'i (EIU) (Ekonomist Dergisi İstihbarat Birimi) görevlendirmiştir. Türkiye, 80'den fazla ülkeyle birlikte yasa dışı ticarete karşı etkin koruma sağlamak için yapısal kapasitesini yansıtan yasal, düzenleyici, ekonomik, ticari, kurumsal ve kültürel birtakım göstergeler açısından değerlendirilmiştir.

Sıra/84	G20 Ekonomileri	Puan/100
2	Birleşik Krallık	85
3	ABD	83
5	Avustralya	81
10	Almanya	79
14	Japonya	78
15	Kanada	77
17	Güney Kore	75
19	Fransa	74
37	İtalya	64
38	Arjantin	64
40	Türkiye	62
42	Güney Afrika	62
44	Çin	61
Global Ortalama		60
49	Hindistan	59
50	Suudi Arabistan	59
51	Meksika	59
59	Brezilya	51
62	Rusya	49
68	Endonezya	45

Global Yasa Dışı Ticaret Ortamı Endeksinde G20 Ülke Sırası ve Puanları

Türkiye bu göstergeler açısından çeşitlilik gösteren puanlara sahiptir ve değerlendirilen 84 ülke içinde 100 üzerinden 62,0 genel puanla 40. sırada yer almıştır. Bu puan global ortalamanın (60,0) çok az üzerinde olsa da Türkiye, G20 içindeki ülkelerin ilk yarısında yer alamamıştır. Endekste ki dört kategori arasında Türkiye, en yüksek performansını 84 ülke arasında 14.

olduğu Gümrük Kontrol Bölgesi alanında sergilemiştir. En çok dikkat çeken husus, Gümrük İdaresinin ithalat ve ihracat işlemlerini ve eşyaların transit geçişini denetlemekte olduğu ve serbest ticaret bölgelerinin resen hareket ederek şüpheli mallara el koyabilecek durumda olmasıdır. Hükümet Politikası kategorisi ise yolsuzluk, kara para aklama ve Fikri Mülkiyeti koruma göstergeleri açısından performansının zayıflığı nedeniyle 84 ülke arasında 57. olduğu ve ülkenin en büyük zorluk yaşadığı alandır.

Genel olarak Türkiye'nin düzenleyici kurumları, kuruluşları ve kolluk kuvvetlerinin sağlam bir yapıya sahip ve uluslararası standartlara uygun olduğu değerlendirilmektedir. Aynı şekilde, yasa dışı ticaretle mücadeleyi sağlayan ve caydırıcı etki yaratmayı amaçlayan mevcut mevzuat kapsamlı niteliktedir ve genellikle yeterli oldukları kabul edilmektedir. En önemli zorluklar, daha çok çeşitli kurumlar arasındaki koordinasyonla ve kanunların uygulanmasıyla ilgili olarak yaşanmaktadır. Özellikle Gümrük, Polis, Jandarma Teşkilatı ve Ulusal İstihbarat Örgütü arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Düzenleyici kamu kurumları ile kolluk kuvvetlerinin, ülkedeki diğer kurumların yaşadığı sıkıntıları ve beklentilerini anlamasını sağlamak, ortak prosedürleri görüşmek/ doğrulamak ve karşılıklı destek kültürünü teşvik etmek için hükümet, ortak eğitim fırsatlarını ve çalışmalarını desteklemelidir.

Örneğin son derece iyi bir itibara sahip olan Türk Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC); eğitimlerini sağlık, ekonomi, güvenlik, finans ve gümrük konularından sorumlu kuruluşlar dahil olmak üzere yasa dışı ticaretin pek çok farklı yönünü ele almakla görevli tüm paydaşları kapsayacak şekilde genişletebilir. TADOC, Kaçakçılıkla ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Şube Müdürlüğünün ana birimlerinden biri olup Türk kolluk kuvvetleriyle diğer kolluk kuvvetlerini ulusal ve uluslararası düzeyde yasa dışı uyuşturucu ticareti ve organize suçlarla mücadele

edilmesi, aynı zamanda araştırmaların yürütülmesi konusunda eğitmeyi amaçlamaktadır.

- **Enflasyon.** Enflasyon, yoksulluk ve alım gücündeki düşüş üzerindeki etkisine ek olarak, hükümetlerin yasa dışı ticaretle mücadele kapasitesini de olumsuz etkileyebilmektedir. Örneğin yüksek enflasyon düzeyleri, genel suç faaliyetlerindeki artışla ilişkilendirilmiş olup¹⁹ yüksek yoksulluk düzeyleri, ortalamaya göre daha yüksek yolsuzluk düzeyleriyle bağlantılıdır.²⁰ Hperenflasyon, aynı zamanda toplumsal huzursuzluğa, memnuniyetsizliğe ve uyumsuzluğa neden olabilmektedir.²¹ İnsanlar daha önce satın alabildiklerini, artık satın alamadıklarını düşündüklerinde, başta hükümetler olmak üzere kurumlara olan güvenlerini kaybedebilirler.²² Kurumlara olan güven, hükümetin yasa dışı faaliyetle mücadele çalışmaları da dahil olmak üzere pek çok kamu politikasının başarılı olmasında son derece önemlidir.

- **Yatırım.** Türkiye'nin yasa dışı ticarete karşı yapısal kırılganlığının da aynı zamanda genel ekonomi üzerinde geniş kapsamlı etkileri olabilmektedir. TRACIT 2021 çalışmasında, ülkenin Global Yasa Dışı Ticaret Endeksi konusundaki performansı önemli uluslararası kredi derecelendirme kurumları tarafından verilen kredi dereceleriyle karşılaştırılmıştır. Bu çalışma, yasa dışı ticaretle mücadele kapasitesi açısından yüksek puan almış ülkelerin kredi derecelerinin de daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye'nin kredi derecelendirmesindeki yakın zamanlı puan düşüşünün, doğrudan Türkiye'deki yasa dışı ticaretteki yükseliş dalgasına bağlanması mümkün değilse de²³ yasa dışı ticaretle mücadelenin hızlandırılmasının kredi puanları üzerinde olumlu bir etkisi olabileceği ileri sürülebilir.

Bu nedenle, yasa dışı ticaretle ve yasa dışı ticareti kolaylaştıran temel koşullarla mücadele çalışmalarının önceliklendirilmesi ve artırılması, Türkiye için sadece bir kamu sağlığı ve tüketici güvenliği sorunu olarak değil, aynı zamanda mali bir zorunluluk olarak da görülmelidir.

IV. TÜRKİYE'DE YASA DIŞI TİCARET

Türkiye halihazırda pek çok alanda yasa dışı ticaretin neden olduğu sorunlarla karşı karşıyadır. Örneğin yasa dışı bitki koruma ürünleri, kaçak tütün, alkol ve petrol ürünlerinin zararlı etkileriyle mücadele edilmektedir. Ayrıca hükümetin Türkiye'yi 2023 itibarıyla en önemli ilaç merkezi haline getirme amacı da yasa dışı ilaç ürünlerinin büyüyen piyasası dolayısıyla tehdit altındadır. Türkiye'nin çözmesi gereken sorun, sadece ülkedeki yasa dışı ticareti zayıflatmaktan ibaret değildir. Ülke, Avrupa'ya açılan bir köprü niteliğinde olduğu için coğrafi konumu dolayısıyla sınırlarındaki yasa dışı ticareti de ele almalıdır. Ülke, aynı zamanda birçok farklı sanayi sektöründe sahte ve korsan bitmiş mallar ile bileşenler için kritik önemi haiz bir transfer noktası olarak tanınmaktadır. Örneğin Türkiye, Rusya'dan ve (gerekli ölçekte üretim yapan) komşu ülkelerden yasa dışı alkol ürünlerinin ve bu ürünlerin ambalajlarının yerleşik bir transfer noktası olmasının yanı sıra, AB sınırlarında ele geçirilen sahte kıyafet ve aksesuarlar için de önde gelen menşe ülke konumundadır. Ayrıca Türkiye'nin coğrafi konumu insan kaçakçılığına, yasa dışı yabancı hayvan ticaretine ve antika kaçakçılığına zemin hazırlamaktadır.²⁴

Türkiye'de, yasa dışı ticaretle mücadele amacıyla yapılan denetimlerin başarılı olması için sorumlu resmi kurumlar arasında uyumlu, sürdürülebilir ve ortak çalışmalar gereklidir. Türk kolluk kuvvetlerinin yasa dışı ticari faaliyetlerle mücadele amacıyla etkin önlemlerin alınması için yeterli kaynak ve eğitime sahip olmadığı durumlarda, bu kurumların çalışmaları, yasa dışı ticaretle mücadele çalışmalarının uzun vadede başarılı şekilde uygulanmasını sağlamak için uygun bütçe dağılımları ve net hedeflerle desteklenmelidir.

- Türkiye genelinde yasa dışı ticarete yönelik farkındalık ve koordinasyon söz konusu olsa da ticari hakları ihlal edilen hak sahipleri; Türk kolluk kuvvetleri arasındaki yasa dışı ticaret farkındalığının 81 il genelinde eşit olmadığını bildirmektedir.

- Cezai yaptırım prosedürleri açısından Türk mevzuatı, *organize suç faaliyetine ilişkin veya kamu sağlığı ve tüketici güvenliğiyle ilgili kaygılar* söz konusu olduğunda, korsan ve sahte mallara resen el koymaları için kolluk kuvvetlerinin yetkilendirilmesine dair yasal bir zemin sunmaktadır. Hak sahipleri, yasa dışı alkol gibi halk sağlığına ilişkin kaygılar söz konusu olduğunda, yetkili makamların proaktif bir tutum benimsediğini belirtmektedir. Ancak aynı kaygıların söz konusu olmadığı diğer ticari hak ihlallerinde, organize suç gruplarının dahil olduğuna dair güçlü göstergeler bulunsa dahi, yetkili makamların resen icra edebilecekleri yetkilerini nadiren kullandıklarını beyan etmektedir. Dahası, Emniyet Teşkilatı gibi kurumların da marka ihlalleri konusunda resen icra yetkisi bulunmamaktadır. Hak sahipleri ayrıca, marka haklarının etkilenmesi durumunda, Türk kolluk kuvvetleri kanadındaki iletişimsizliğin yargı süreçlerine prosedürlerine katılmalarına engel teşkil ettiğini de vurgulamaktadırlar.
- Türkiye'de yargı süreçlerinde gecikmeler yaşanmaktadır. Fikri mülkiyet hakları üzerine uzmanlaşmış mahkemeler mevcut olmasına rağmen, davaların çözülmesi birkaç yıl almakta olup yeni atanan hakimler ve savcılar arasında fikri mülkiyet haklarının korunmasında deneyim eksikliği söz konusudur. Daha alt düzeydeki mahkemeler, sahte ürünlerin aranmasına ve ürünlere el konulmasına nadiren karar vermekte ve hak sahipleri iddialarını destekleyecek makul kanıtlar sunsa bile talepleri reddetmektedir.
- Hak sahipleri, ayrıca ihlal bildirimleri ertesinde İstanbul dışındaki gümrük müdürlüklerine ulaşılmasında sorun yaşadığını ifade etmektedir.
- Ticari ölçekteki fikri mülkiyet ihlallerine ilişkin daha yüksek düzeyde yaptırımların

kararlaştırılması mümkün olsa da mahkemelerin verdiği cezalar ve para cezaları genellikle caydırıcı değildir. Mahkeme kararlarının ertelenmesi de hükmedilen cezanın iki yıldan az olduğu fikri mülkiyet davalarında yaygın olup bu durum yaptırımların caydırıcılık faktörünü daha da azaltmaktadır. Örneğin, mahkemelerin aynı suçu birden çok kez işlediği bilinen bir suçluya ilk hapis cezasını (18 ay) vermesi için, kapsamlı fikri mülkiyet ihlallerine ilişkin olarak 18 kez art arda mahkumiyet kararı verilmesi gerekmiştir.

- Bazı AB üye ülkelerinin aksine, el konulan ürünlerin saklanması ve imhasına ilişkin maliyetler, normalde cezai yasal takibatlar sırasında hak sahipleri tarafından karşılanmaktadır. Bu takibatların uzun sürdüğü ve birkaç yıl aldığı dikkate alındığında, el konulan ürünlerin saklama maliyeti çoğu durumda imha maliyetlerinden daha yüksektir. Saklama maliyetleri birikerek marka haklarını ve tüketicinin markalarına duyduğu güveni korumaya çalışan hak sahipleri için finansal bir yüke neden olmaktadır. Saklama ve imha maliyetleri, ihlal davranışlarına dair önemli kanıtlar söz konusu olduğunda dahi, bazı marka sahiplerini kendi tercihleriyle veya mecburiyet sebebiyle suç duyurusunda bulunmaktan vazgeçirebilecek kadar yüksektir.
- Ocak 2017'de yürürlüğe girmiş olan 6769 sayılı yeni Sınai Mülkiyet Kanununun ("Sınai Mülkiyet Kanunu") 163. Maddesi, Türk Marka Hukukuna "hızlı imha" prosedürünü getirmiştir. Buna göre, sahte ürün hasar görebilecek ve değerini önemli ölçüde kaybedebilecek nitelikteyse veya bu ürünün muhafazası ciddi bir külfet teşkil ediyorsa bu durumda mahkeme, bilirkişi incelemesinin ardından esasa ilişkin kesin karar verilmeden önce savcının talebi üzerine bu gibi ürünlerin imhasına karar verebilmektedir. Ceza davası sırasında da yetkili mahkeme imhaya karar verebilmektedir. Bu usul uygulamaya konulduğunda önemli bir kilometre taşı olarak görülmüşse de uzmanlar yasanın pratikte neredeyse hiç kullanılmadığına dikkat çekmektedir.

Fahiş saklama maliyetleri, hak sahiplerine haksız bir yük bindirmekte ve onları marka haklarını kullandıkları için cezalandırmaktadır. Bu durum ayrıca, hak sahiplerini bilgileri ve kaynaklarıyla resmi soruşturmalara, teftişlere ve ilişkili faaliyetlere katkıda bulunmaktan caydırmaktadır.

Sektör bazında yasa dışı ticaret

Yasa dışı böcek ilaçları

Türkiye, bitki koruma ürünleri kara borsası için önemli bir menşe ülke konumundadır. Yasa dışı böcek ilaçlarının ticareti, çiftçilerin sağlığı, tüketiciler, çevre ve sürdürülebilir tarım üzerinde ciddi riskler teşkil etmektedir. Sahte ürünleri de içeren yasa dışı böcek ilaçları genellikle insan sağlığı ve/veya çevre için barındırdığı riskler dolayısıyla yasaklanmış veya kısıtlanmış olan kimyasallar içermektedir.

- Europol'ün Gümüş Balta operasyonunda kısa bir süre önce Türkiye menşeli yasa dışı böcek ilaçları vakaları sayısında belirgin bir artış tespit edilmiş, hava limanları ve diğer AB pazarına giriş noktalarında 1.100 tondan fazla yasa dışı böcek ilacı ele geçirilmiştir.²⁵²⁶ Sektör uzmanları, özellikle yasa dışı ürünlerin Türkiye menşeli olduğunun iddia edildiği durumlarda, ortak operasyonlar için iş birliğinin artırılması ile güven tesisi açısından istihbarat paylaşımının iyileştirilmesinin Europol'ün Türkiye Gümrük makamlarıyla ilişkisine fayda sağlayacağını belirtmektedir.
- Şubat 2021'de Türk makamları 20 milyon Türk lirası değerinde sahte böcek ilacı ele geçirmiştir. Baskın sırasında soruşturma memurları ayrıca yasa dışı böcek ilaçlarının üretiminde Afganistan'dan gelen mültecilerin kullanıldığını da tespit etmiştir.²⁷
- Greenpeace Mediterranean'ın "Masamızdaki Tehlike: Böcek İlaçları" konulu 2020 tarihli çalışmasında süpermarketlerden ve haftalık pazarlardan alınarak incelenen Türk sebzelerinin %15,6'sında üreme ve sinir sistemini etkilediği ve doğmamış bebekler için sağlık

riski teşkil ettiği bilinen bir böcek ilacı olan Karbendazim gibi yasa dışı böcek ilaçları bulunduğu tespit edilmiştir.²⁸

- Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı, baskınlarda ihlalde bulunanlara karşı yaptırım uygulamak için denetimlerini sıkılaştırmak da dahil olmak üzere, böcek ilacı pazarının izlenmesi ve düzenlenmesi konusunda paydaşlar tarafından önemli bir kurum olarak kabul edilmektedir.

Sahte ürünler

Türkiye, çok çeşitli sanayi sektöründe sahte ve korsan ürünler için önemli bir menşe ülke ve transfer noktası konumundadır.²⁹ 2017 tarihli EUIPO (Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi) ve OECD (İktisadi İş Birliği ve Gelişme Teşkilatı) Sahte Ürünlerin Gerçek Ticaret Yollarının Haritalandırılması çalışmasına göre, Türkiye'den gelen sahte mallar aşağıdaki ürün kategorilerinde yoğunlaşmaktadır: deri eşyalar ve ayakkabı, kıyafet, elektronik ve elektrikli aletler, gıda maddeleri, optik ürünler, fotoğraf ekipmanları, tıbbi cihazlar, parfümeri ve kozmetik ürünleri, saatler ve mücevherat, oyuncaklar ve oyunlar.³⁰

- Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi'nin (EUIPO) 2021 Aralık tarihli raporuna göre Türkiye'den ihraç edilmiş sahte ürünlerin değeri 2020'de 2019'a kıyasla üç kattan fazla artış göstererek neredeyse 134 milyon Euro'yu bulmuştur.³¹ Aynı şekilde Europol'ün 2020 raporu, çok yüksek miktarda sahte ürünün Türkiye'den Yunanistan'a geçtiğini ve daha sonra orijinal ürün olarak satıldığını tespit etmiştir.³²
- Bu bulgular, sahte ürünlerin Türkiye'de yaygın olduğunu, fiziksel ve çevrimiçi pazarlarda halihazırda erişilebilir olduğunu kaydeden sektör uzmanları tarafından desteklenmektedir. Sokak pazarları ve çarşılar; genellikle lüks ürünler, el çantaları, güneş gözlükleri, saatler, parfümler ve kozmetik ürünleri, şarj cihazları, kulaklıklar ve oyuncaklar gibi elektronik ürünler dahil bir dizi sahte ürün türü için kolay erişim noktaları olarak tanımlanmaktadır.

- Sahte ürün imalatçıları, sahte ürünleri satmak için çevrimiçi pazarları artan bir şekilde kullanmaktadır.³³ Sahte ürünler, Trendyol, Hepsiburada ve N11 gibi bazı Türk e-ticaret pazarlarında yaygın olup Instagram ve Facebook gibi sosyal medya sitelerindeki dolandırma amaçlı reklamlar, sahte lüks ürün teklifleriyle durumdan şüphelenmeyecek tüketicileri hedeflemektedir. Örneğin 155 bini aşkın TikTok takipçisine sahip bir Türk mağazasının sahte Gucci çantaları, Louis Vuitton eşofman altları ve Nike spor ayakkabılarının reklamlarını yaptığı tespit edilmiştir. Hesapta İngilizce, İtalyanca, Bulgarca, Lehçe, Almanca, İspanyolca ve Fransızca dilinde binlerce gönderi ve doğrudan mesaj paylaşılmış³⁴, en iyi replika ürünlerin nerede satın alınacağına dair bilgi verilmiştir.
- Sektör uzmanları ayrıca Türkiye'nin varış yeri AB olan ve (ürünlere sahte etiketler eklemek veya ürünleri sahte ambalaj malzemeleriyle paketlemek suretiyle) AB içindeki fikri mülkiyet ihlaline konu olan ürünlerin haricinde sahte etiketler ve ambalaj malzemeleri için de önemli bir geçiş noktası olduğunu ifade etmektedir.³⁵
- Aralık 2019'da Türk makamları sahte yazıcı mürekkebi satan büyük bir dolandırıcılık ağını ortaya çıkarmış ve İstanbul'da 14 bin 500 sahte ürüne ve sahte ürün yapımında kullanılan bileşene el koymuştur.³⁶
- AB sınırları ötesinde Türkiye'den gelen veya Türkiye'den geçen sahte ürünler yurt dışındaki pazarlara gidebilmektedir. Ekim 2022'de ABD Gümrük ve Sınır Koruma görevlileri, aralarında Disney karakterlerinin yer aldığı çocuk kıyafetlerinin, pijamaların ve sırt çantalarının bulunduğu değeri 130 bin ABD dolarından fazla sahte ürün ele geçirmiştir.³⁷

Sahte kıyafet

Türkiye, AB sınırlarında el konulan sahte kıyafet ve aksesuarların önde gelen menşei konumundadır. Özellikle sahte ürünlerin kalitesi, tüketicilerin orijinal ürünle sahtesi arasındaki farkı anlamasını neredeyse imkânsız hale getirecek şekilde artmaktadır.

- Küresel Sahte Ürün Ticaretinde Konteynerli Deniz Taşımacılığının Kötüye Kullanımına ilişkin EUIPO-OECD çalışmasına göre Türkiye, konteynerlerle ticareti yapılan sahte deri eşya ve el çantası üreticilerinin en önemlilerinden biridir.
- Europol'ün 2020 raporuna göre bir suç topluluğu, yakalanmadan önce faaliyetlerini "kolaylaştırması" için kullanılan üç gümrük memurunun yardımıyla İstanbul'dan Yunanistan'a düzenli olarak büyük miktarlarda sahte tasarım kıyafet taşımacılığı yapmıştır.³⁸
- Eylül 2022'de Virginia, ABD'deki Norfolk Sınır Karakolu Türkiye'den gelen değeri 130 bin ABD dolarını aşkın sahte ürünü ele geçirmiştir.³⁹
- Ocak 2022'de İstanbul'daki üç atölyede bir kısmı yarı mamul durumda olan ve tamamı yurt dışına sevk edilecek olan 350 binden fazla sahte tasarım ayakkabı çifti ele geçirilmiştir.⁴⁰
- 2019'da Norveç TV2 kanalının muhabirleri ve araştırma firması Cerberus IP'nin bir temsilcisi, sahte Louis Vuitton el çantası üreten bir Türk fabrikasına erişme imkânı bulmuştur. Fabrikayı incelemeleri esnasında makineleri çocukların kullandığını tespit etmişlerdir.⁴¹

Dijital korsanlık

Dijital korsanlık, fikri mülkiyet hak sahiplerinin gelirlerine zarar vererek Türk piyasası için sorun yaratmaya devam etmektedir. Siber kilitleyiciler (dosya barındırma hizmetleri), bit torrent (dosya paylaşım) ve uçtan uca (P2P) bağlantı siteleri vasıtasıyla gerçekleştirilen dijital korsanlık yaygın olmasına rağmen çevrimiçi telif hakkı korsanlığına karşı yaptırımlar çoğunlukla etkisiz kalmaktadır.⁴²

Standart altı ve sahte ilaçlar

Türk hükümetinin Türkiye'yi 2023 itibariyle en önemli ilaç merkezi haline getirme amacı, yasa dışı ilaç ürünlerinin büyüyen piyasası dolayısıyla tehdit altındadır.

- OECD'ye göre Türkiye, Avrupa Birliği'ne gönderilen sahte ilaçlar ve farmasötik ürünler için hem önemli bir geçiş noktası hem de bir menşe ülke görevi görmektedir.⁴³ Kaçak ve sahte ilaç ürünleri nihayetinde ulusal pazara girmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Kasım 2020'de kronik Hepatit C'nin tedavisinde kullanılan bir antiviral ilaç olan Harvoni'nin sahte serilerinin Türkiye'de tespit edilmiş olduğuna dair uyarıda bulunan bir tıbbi duyuru yayınlamıştır.⁴⁴ İçişleri Bakanlığının verilerine göre 2019'da 23 milyon kaçak ilaç ele geçirilmiş olup bu rakamda 2018'e kıyasla %324 düzeyinde bir artış yaşanmıştır.⁴⁵ Covid-19 pandemisi ve ilişkili tedarik zinciri gecikmeleri; Covid-19 tedavisi ürünleri, steroidler, zayıflatıcı ve yağ yakıcı ürünler dahil kaçak ve sahte ilaç ve vitaminlerde artış eğilimine yol açmıştır.⁴⁶
- Türkiye, tüm dünyada bildirilmiş uluslararası ilaç ürünü rotalarının saptırılması⁴⁷ olaylarında önemli bir menşe ülke konumundadır. Türk lirasının değer kaybı ve ulusal fiyat kontrolü politikaları nedeniyle ilaç fiyatlarını yapay bir şekilde dünyadaki en düşük seviyelere çeken Türkiye, ilaç rotalarının başka ülkelere sapmasına sebep olmaktadır.
- Bu uygulama, Türk pazarlarında hayati önem taşıyan ilaçların az bulunmasına yol açabilmekte ve toplum için bununla ilişkili hayati sağlık risklerine neden olabilmektedir. Sahte ilaçlar giderek artan şekilde varış yerlerinden saptırılan ürünlerle karıştırılarak piyasaya sürülmektedir ve etken maddeleri içermeyen sahte ürünler hasta güvenliği açısından riskleri daha da artırmaktadır. Ayrıca varış yerlerinin hukuka aykırı şekilde saptırılması aynı zamanda ilaç şirketlerini Türkiye pazarına mevcut düzenlenmiş

fiyatlarla daha fazla ilaç (özellikle pahalı yeni teknoloji barındıran ilaçları) tedarik etmekten de caydırabilmektedir.

Yasa dışı alkol

Zorlu ekonomik ortam, Türkiye'deki yasa dışı alkol sorununu daha da derinleştirmektedir. Enflasyon, yasal alkollü ürünlerin fiyatlarını yukarıya çekmektedir. Ayrıca Ocak 2022'de alkollü içkilere getirilen "Özel Tüketim Vergisi" (ÖTV) %⁴⁷ oranında artmış ve yasal ve yasa dışı alkollü ürünler arasındaki uçurumu derinleştirerek yasa dışı üretimi ve tüketimi teşvik eder hale gelmiştir.⁴⁸ Bunun yanı sıra Türk lirası önemli ithalat pazarlarına karşı değer kaybetmeye devam etmekte ve bu da ithal ürünlerin fiyat artışlarına sebep olmaktadır.⁴⁹ Sonuç olarak, bu durum halkın daha ucuz olan ev yapımı ve sahte alternatiflere kaymasına ve ölümlü sonuçlara yol açmaktadır.⁵⁰

- Aralık 2021'de yasa dışı alkolden kaynaklanan bir kitlesel zehirlenme, Türkiye'de 75 kişinin hayatına mal olmuştur.⁵¹ Ölümün çoğu, Türkiye'nin çeşitli illerinde satılan ve zehirli metanolla karıştırılan kaçak rakıdan kaynaklanmıştır.^{52,53,54} Metanol, oldukça küçük miktarlarda bile yutulduğunda körlük ve felç gibi ciddi yan etkilere neden olabilmektedir.
- 2021 ve 2022 yıllarında Türkiye sınırında ele geçirilmiş ve Türkiye vasıtasıyla transit olarak Orta Doğu'ya gönderilen sahte alkollü içki ve bileşenlerinde artış görülmüştür.
- Duruma müdahalede bulunan 20 binden fazla Türk kolluk kuvveti, Aralık 2021'de ülkenin 81 ilinde gerçekleştirilmiş Alkol Operasyonuna katılarak 20 bin litre kaçak alkollü içki ele geçirmiştir.⁵⁵
- İçişleri Bakanlığının verilerine göre 2019'da 420 bin şişe ve 795 bin litre kaçak yasa dışı alkollü ürün ele geçirilmiştir.⁵⁶
- 2021'de polis memurları ve jandarma personeli, ülkenin 81 ili genelinde aralarında sahte alkollü ürünlerle sahte etiketlerle tekrar doldurulmak üzere hazırlanmış binlerce boş şişenin de bulunduğu yasa dışı alkollü ürün ele geçirmiştir.⁵⁷

Türkiye, şişelenmiş olarak satılan sahte alkollü içkilerin yanı sıra "kutu içi torbalarda" satılan sahte alkollü ürünlerin de bulunduğu birkaç ülkeden biridir. Geleneksel olarak şarap için kullanılan dış kutular orijinal marka ismiyle etiketlenirken, iç kısımdaki folyo daha ucuz ve düzenlemeye tabi olmayan alkollü içki içermektedir. Bu ürünlerin orijinal bir versiyonu bulunmamaktadır. Kutu içi torba üretimi daha düşük maliyetlidir ve (şişe, kapak ve etiket tedarik etme zorunluluğu bulunmadığı için) bu satış şeklinin daha az çaba gerektirdiği iddia edilmektedir. Dolayısıyla bu şekilde satılan sahte ürünlerde daha yüksek bir kâr söz konusudur.

Türk Makamları yasa dışı alkollü ürün sektörüne karşı titiz davranışa da yetkili makamların çalışmaları, markalı bitmiş sahte ürünler yerine daha çok dökme alkol ürünlerinin yasa dışı üretimini ve kaçakçılığını hedef alma eğilimindedir. Bu itibarla Emniyet Teşkilatı, kamu sağlığını ve emniyetini etkileyen yasa dışı ürünlere karşı resen icra yetkisini sadece yasa dışı dökme alkollü ürünlere karşı çalışmalarda değil, markalı bitmiş sahte ürünlere karşı olan çalışmalarda da kullanmalıdır.

Yasa dışı tütün

Türk lirasındaki büyük değer kaybı, sigaraların vergilerinin artması ve enflasyon dolayısıyla gelir seviyesinin düşmesi fiyata duyarlı Türk sigara tüketicilerinin yasa dışı alternatifler aramasına ve dolayısıyla yasa dışı tütün ürünlerinin ticaretinde önemli bir artışa yol açmıştır.

- Türkiye'deki yasa dışı tütün ürünleri ticareti payının 2021'de %20'yi aştığı tahmin edilmektedir.⁵⁸ Bu da yaklaşık 30 milyar yasa dışı sigara tüketimine⁵⁹ ve 30 milyar Türk liralık bir özel tüketim vergisi (ÖTV) geliri kaybına karşılık gelmektedir.
- Özellikle geçmişte yasa dışı tütün ve tütün mamullerinin en bilinen şeklini oluşturan kaçak sigaralar yerini, günümüzde pazarın yaklaşık %15'ini oluşturan yasa dışı kıyılmış tütün ve makarona bırakmıştır (Kalan %5 sahte ve kaçak sigaralardan oluşmaktadır).
- Sektörde genellikle hediyelik eşya dükkânı ruhsatıyla faaliyet gösteren ve tütüncü adı verilen kaçak kıyılmış tütün ve doldurulmuş makaron satan satış noktalarının sayısının 2016'da 6 bin civarındayken 2022'de yaklaşık 20 bine ulaştığı tahmin edilmektedir.

- Türkiye'deki tütünün çoğu sözleşmeli üretim kapsamında yetiştirilmekteyken sözleşme olmaksızın yetiştirilen tütün miktarı geçen yıllarda iki katından fazla artış göstermiştir. Çiftçilerin yetkili makamlara hangi tarlalarda ne kadar tütün yetiştireceklerini kendilerinin bildirdiği dikkate alındığında, hacimler düzgün bir şekilde yetkili makamlarca denetlenmedikçe eksik bildirilen üretimin yasa dışı arzı destekleme ihtimali bulunmaktadır.
- Emniyet verilerine göre yetkili makamlar, 2022'nin ilk dokuz ayında 4,7 milyon paket kaçak sigara, 273 ton tütün ürünü ve 329 bin puro ele geçirmiştir. Bu da tütün mamullerinden elde edilecek vergi gelirlerinde 635 milyon TL'lik bir kayıp anlamına gelmektedir.⁶⁰

Yasa dışı petrol ürünleri

Petrol ve yakıt kaçakçılığı, yakıtlara uygulanan vergi oranlarının yüksekliği ve bazı petrol üreten ülkelere yakınlığı dolayısıyla Türkiye'de kârlı ve sürdürülebilir bir faaliyettir. Türk tüketiciler, Rusya'nın Ukrayna'ya girmesinden bu yana benzin ve motorin fiyatlarında önemli düzeyde artışlarla mücadele etmektedir.⁶¹ Fiyat artışları, yüksek düzeydeki akaryakıt vergileri ve Türk lirasının ciddi değer kaybıyla daha da hızlanmıştır. Haziran'da benzin fiyatları geçen yılın aynı dönemine göre %224 oranında artış gösterirken, motorin fiyatları %238 artmış ve hem araç sahipleri hem de toplu taşıma için sorunlara neden olmuştur.⁶²

- Ekim 2019'da yetkili makamlar 1,5 milyon litre yasa dışı biyodizel ele geçirmiştir. Ruhsatsız bir şirket İstanbul'un bazı ilçelerinde kayıt dışı bitkisel atık yağları toplayarak biyodizele çevirmiştir. Yasa dışı şekilde üretilmiş yakıt, hükümet için vergi kaybına ve motorlarda arızalara neden olmuştur.⁶³
- Mart 2020'de Konya'nın merkezinde ve Mersin'in güney ilçelerinde 5,2 milyon litre kaçak yakıt ele geçirilmiş ve üç şüpheli tutuklanmıştır.⁶⁴
- Kasım 2020'de yetkili makamların asfalt ham maddesi olarak yanlış beyan edilen ürünlerin aslında kaçak yakıt olduğunu

keşfetmesinin ardından Türk Gümrük makamlarınca İran'dan gelen 591 ton kaçak yakıt ele geçirilmiştir.⁶⁵

- Ocak 2021'de Türk polisi akaryakıtla ilişkili vergi kaçakçılığı iddiasıyla 72'den fazla kişiyi gözaltına almıştır. Bu yasa dışı faaliyet, Türk tarihindeki en kapsamlı yakıt vergisi kaçırma olayı olup 2015-2020 yılları arasında devletten 15 milyar lira değerinde vergi kaçırılmıştır.⁶⁶
- 2022'de Resmî Gazete'de ihrakiye (bunker) kaçakçılığını engellemek için ülke çapında seferberlik başlatan bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yayımlanmış, yetkililerin vergi kaçakçılığına neden olan akaryakıt satışlarını engelleme çabalarını hızlandırmasıyla birlikte habersiz teftişlerde artış yaşanmıştır.⁶⁷

İnsan kaçakçılığı

Türkiye gerek coğrafi konumu gerekse komşu ülkelerde yaşanan çatışmalar dolayısıyla göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti için önemli bir transit ve varış ülkesidir. Pandemi dolayısıyla insan kaçakçıları, daha çok mağdurları ev hizmetlerinde kullanmak üzere işe almaya odaklanmış olup bunun için daha çok sosyal medya, arkadaşlık siteleri ve iş arama platformları gibi işe alma yöntemlerini kullanmıştır. Türkiye'de insan kaçakçılığı mağdurları genellikle Orta ve Güney Asyalı, Doğu Avrupalı, Azerbaycanlı, Endonezyalı, Faslı ve Suriyelidir.⁶⁸

Türk hükümeti, son yıllarda insan kaçakçılığına ve sömürüye karşı oldukça savunmasız durumda olan ve yerinden edilmiş Suriyelilerden oluşan büyük bir mülteci nüfusuyla ilgili sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.⁶⁹ Özellikle Suriyeli kadınları seks ticaretine zorlayan ve bu konuda baskı altına alan suç ağları tespit edilmiştir.⁷⁰

Yasa dışı yabancı hayvan ticareti

Türkiye, coğrafi konumu, jeolojik ve morfolojik yapısı dolayısıyla son derece zengin bir biyoçeşitliliğe sahiptir.⁷¹ Türkiye, nesli tükenmekte olan hayvan ve bitki türleri için ülkeler arasında önemli bir geçiş bölgesidir. Her ne kadar yabancı hayvan kaçakçılığıyla Afrika ve Asya ülkeleri ilişkilendirilse de Türkiye, kaçakçıların hayvan kaçakçılığı yapmaları ve hayvanları satmaları için önemli bir rota durumundadır.⁷²

V. YASA DIŞI TİCARETLE MÜCADELEYE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ

Türkiye, son yıllarda yasa dışı ticaretle mücadele etmek adına hükümetin yasa dışı faaliyetleri çözümlmek konusundaki kararlılığını ortaya koyan bazı önlemler almıştır.

Türk Polisinin Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Şube Müdürlüğünün ortak çalışmaları sonucunda 2021'de 1,4 milyar ABD doları değerinde mal ele geçirilmiş, yaklaşık 897 milyon TL tutarında kamu zararının önüne geçilmiştir.⁷³ Hükümet, ülke çapındaki ihrakiye kaçakçılığını ortadan kaldırma çalışmalarında farklı devlet kurumları arasında koordinasyonu sağlamak üzere Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, İçişleri ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlarından oluşan bir Bakanlar Kurulu kurulduğunu duyurmuştur.^{74,75}

Ayrıca 2022'de çoğu resen müdahalelerden oluşan yasa dışı alkole yönelik yaklaşık 170 baskın da dahil olmak üzere önemli başarılar elde edilmiştir.⁷⁶

Yakın dönemdeki soruşturmalar ve Irak sınırında kaçakçılığa yardım etmesinden şüphelenilen kamu görevlilerinin tutuklanması, hükümetin yolsuzlukla ve rüşvetle mücadelede samimi olduğunu da ortaya koymaktadır.⁷⁷

Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC), yasa dışı ticaretle mücadeleye yönelik eğitim programlarının geliştirilmesinde uluslararası bir model işlevi görmeye devam etmektedir. TADOC, kurulmasından bu yana, pek çok sivil toplum örgütüyle birlikte, 88 ülkeden 9 bin kolluk personelini kapsayan 500 uluslararası eğitim programının düzenlemiştir.⁷⁸

2020'de dolu makaronların 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa dahil edilmesi ele geçirilen makaronlarda artışa yol açmış olup

TBMM, hâlihazırda Tütün, Tütün Ürünleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesi Hakkında Kanunda hükümetin bu yasa dışı ticaretle mücadele kapasitesinin güçlendirilmesini amaçlayan değişiklikler yapılmasına ilişkin bazı teklifleri görüşmektedir. E-Ticaret Kanununda 7416 Sayılı Kanun ile yapılan ve 1 Ocak 2023'ten itibaren yürürlüğe girecek olan değişikliğe göre, e-ticaret platformlarını/pazar yerlerinde bir fikri mülkiyet hak sahibi tarafından bir şikâyet ileri sürüldüğünde ürünü pazardan çekmek ve diğer taraf ilgili ürün satışına ilişkin meşru çıkarlarını veya haklarını kanıtlamadıkça ürünün satışını durdurmak zorunda bırakacaktır.

Bu kayda değer gelişmeler yasa dışı ticaretle mücadele adına önemli adımlar atıldığı anlamına gelmektedir. Yine de daha fazlasının yapılması gerekmektedir. Bu itibarla, bu çalışmada Türk hükümetinin ekonomiyi yasa dışı ticaretten arındırma çalışmalarında dikkate alması önerilen bir dizi politika tavsiyesi sunulmaktadır.

TÜRKİYE'YE YÖNELİK ÖNCELİKLER

Yönetişim ve koordinasyonun iyileştirilmesi

Kaçakçılıkla mücadele ile vergi ve sübvansiyon politikalarının uyumlu hale getirilmesinde komşu ülkelerle iş birliğinin güçlendirilmesi.

Gürcistan, Bulgaristan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne sık sık yapılan sınır ötesi seyahatler, parçalar halinde kaçakçılık (karınca ticareti) için uygun zemin oluşturmaktadır. Suriye, Libya ve Irak gibi ülkelerdeki çatışmalar ve huzursuzluk da toptan kaçakçılığın örgütlenmesini kolaylaştırmaktadır. İlgililer, hükümetin Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ardından sınır ötesi ticareti kolaylaştırma çabası ile ticareti düzenleyen kuralları gevşetmesinin, kaçakçılık faaliyetlerindeki artışı tetikleyebileceğine dair uyarıda bulunmuştur.

Özellikle tüm Türk kolluk kuvvetleri genelindeki yaptırım kapasitesinin iyileştirilmesi vasıtasıyla kurumlar ve departmanlar arası iş birliğinin ulusal düzeyde güçlendirilmesi. Sağlık, ekonomi, güvenlik, finans ve gümrük konularından sorumlu kuruluşlar dahil olmak üzere kurumlar genelindeki koordinasyonun artırılması, çok yönlü bir sorun olan yasa dışı ticaretle mücadelede kritik önem taşımaktadır. Örneğin Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı, paydaşlar tarafından böcek ilacı pazarının izlenmesi ve düzenlenmesinde önemli bir kurum olarak kabul edilmektedir. Aynı şekilde Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu da Türkiye'de insan kullanımına yönelik ilaç ürünlerinin, tıbbi cihazların ve kozmetik ürünlerinin düzenlenmesini, kontrolünü ve izlenmesini denetlemek suretiyle ilaçla ilgili suçlarla mücadelede önemli bir rol üstlenmektedir.

Kurumlar arası bir "Yasa Dışı Ticaretle Mücadele Koordinatörü" nün

görevlendirilmesi. Kurumlar arasındaki iş birliğinin denetlenmesi için Türkiye, hükümet dahilinde geniş kapsamlı yetkiye sahip olacak bir "Yasa Dışı Ticaretle Mücadele Koordinatörü" görevlendirmeyi değerlendirmelidir. Koordinatörün hedefleri yasa dışı ticaretle mücadele profilini yükseltmeyi, gerekli mali kaynakları ve personel kaynaklarını tahsis etmeyi ve yasa dışı ticaretle mücadele düzenlemelerini daha agresif bir şekilde uygulamayı içermelidir.

Stratejilerin belirlenmesi, teknik bilgilerin, istihbaratın ve verilerin paylaşılması, risk değerlendirmesinin iyileştirilmesi, sınır kontrolünün güçlendirilmesi ve farkındalığın artırılması için önemli sektör ve devlet paydaşlarını bir araya getirmek üzere yerel özel-kamu ortaklıklarının oluşturulmasının teşvik edilmesi. Özel sektörle yapılacak ortaklık da yaptırım işlemlerinin iyileştirilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Ticari verilere ve özel sektör istihbaratına gerçek zamanlı erişim sayesinde kolluk kuvvetleri, operasyonlarının etkinliğini ve risk değerlendirme tekniklerini geliştirebilir. Sahte ürünlerin tespiti sürecini geliştirmek ve kolluk kuvvetleri ile özel sektör

arasındaki iş birliğini güçlendirmek için düzenli olarak kolluk kuvvetleri eğitimleri/hak sahiplerinin katılacağı çalıştaylar düzenlemeyi değerlendirmek mümkündür. Bilgi ve destek sağlayarak sürece müdahale edebilmeleri için fikri mülkiyet hakkı sahiplerine, dava dosya numaraları gibi derdest durumdaki davaların bilgilerine erişim imkânı sağlanması faydalı olacaktır.

Yasa dışı ticaret tehdidinde ilişkin toplumsal farkındalığın ve eğitimlerin iyileştirilmesi.

Türkiye'de yasa dışı ticaretle mücadele çabaları, bu konudaki tehlikeye dair toplumsal farkındalık bulunmaması nedeniyle engellerle karşılaşmakta ve bu durum da yasa dışı ticaretin bir dereceye kadar toplum arasında kabul edilebilirlik kazanmasına yol açmaktadır. Yasa dışı ticaretin olumsuz etkilerine ilişkin toplumsal algıyı ve anlayışı değiştirmeye yardımcı olmak için eğitim kampanyalarına ve toplum düzeyinde bilinçlendirme faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Fiyatlar üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturan ve dolayısıyla daha ucuz yasa dışı alternatiflere talep yaratabilecek olan tüketim vergisi artışlarının dikkatli bir şekilde

değerlendirilmesi. Türk hükümetinin kısa süre önce almış olduğu alkollü içecekler üzerindeki vergileri artırma kararıyla beraber ülke genelinde yasa dışı, ev yapımı ve sahte alternatiflere yönelik talepte artış yaşanmıştır. Vergi politikaları hazırlanırken gelir seviyelerindeki hiperenflasyona bağlı düşüş göz önüne alındığında, her biri Türkiye'de geçerli olan, toplam tüketim, fiyat, gelir düzeyleri ve alım gücü gibi taleple ilgili çeşitli faktörler dikkate alınmalıdır.

Yaptırım mekanizmalarının iyileştirilmesi

Yargı sürecinin düzenlenmesi. Türkiye'de infaz süreçlerinde gecikmeler yaşanmaktadır. Uzmanlaşmış fikri mülkiyet mahkemeleri kurulmuş olmasına rağmen, davaların çözülmesi birkaç yıl almaktadır. Alt derece mahkemeler, sahte ürünlerin aranmasına ve ürünlere el konulmasına nadiren karar vermekte ve hak sahipleri iddialarını destekleyecek makul kanıtlar sunsa bile talepleri reddetmektedir.

Düzenleyici kurumların ve kolluk kuvvetlerinin diğer kurumların yaşadığı sıkıntıları ve beklentilerini anlamasını sağlamak, ortak prosedürleri görüşmek/ doğrulamak ve karşılıklı bir destek kültürünü teşvik etmek için ortak eğitim fırsatlarının ve çalışmaların desteklenmesi. Gümrükler, özellikle özel sektör veya uluslararası STK'lar ile daha fazla iş birliği yapılabilir.

Sözleşmesiz yetiştirilen tütüne ilişkin olarak daha güçlü kontrol mekanizmalarının uygulanması. Adalet Bakanlığının ilgili birimleri, hakimler ve savcılar; 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda (1 Ocak 2022) yapılan ve Tarım ve Orman Bakanlığından izin almadan veya il/ilçe ziraat müdürlüklerine veya ziraat odalarına haber vermeden tütün ticareti faaliyetlerinde bulunanlara hapis de dahil olmak üzere cezalar getiren yakın zamanlı değişiklikler hakkında bilgi ve eğitim almalıdır. Bu hükmün uygun şekilde uygulanması, yasa dışı kıyılmış tütün ticaretine karşı önemli bir caydırıcı faktördür.

Yasa dışı şekilde varış yerlerinden saptırılan ilaçların ihracatının yasaklanması. İlaç ürünlerinin Türkiye'ye ithalatı sıkı bir şekilde düzenlenirken, bu ürünlerin ihracatına yönelik kurallar bulunmamaktadır. Sonuç olarak suçlular, herhangi bir yaptırım veya ceza riski olmaksızın, yasa dışı şekilde varış yerlerinden saptırılan ilaçların ihracatından kâr elde edebilmektedir.

Kamu sektörü ve özel sektör arasındaki şeffaflığın artırılması. Bir yaptırım eyleminin yasa dışı ürünün ele geçirilmesiyle sonuçlandığı durumlarda hak sahipleri, yetkililer tarafından bilgilendirildiği hallerde daha verimli bir iş birliği sergilemektedir. Özellikle adli davalara müdahil olma ve/veya ihlalde bulunan taraflara karşı bağımsız hukuk davası açma yetkisine sahip olduklarında bu iş birliği daha da yararlı olmaktadır. Ayrıca yasa dışına karşı baskınlar, potansiyel marka ihlallerini dahil etmeksizin ve sadece kaçakçılık hükümleri temel alınarak gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, kaçakçılık kolluk birimlerince hak sahiplerine bilgilendirme yapma görevini öngören bir düzenleme, hak sahiplerinin markalarını etkileyen yasa dışı ticarete ilişkin daha net bir fikir edinmesini sağlayabilir ve caydırıcı bir cezai takibatla sonuçlanabilir.

Fikri Mülkiyet haklarının korunmasında iyileştirme yapılması

Fikri Mülkiyet Hakları yaptırımlarının güçlendirilmesi. Son birkaç yılda Türkiye, diğer hususların yanı sıra sahte ürünlerin ithalatı ve ihracatına yönelik cezai yaptırımları artıran ve yetkili makamlara sahte ürünleri imha etme imkânı veren 2016 Tarihli Sınai Mülkiyet Kanunu'nun sürekli uygulanması da dahil olmak üzere fikri mülkiyet rejimini güçlendirmede önemli bir ilerleme kaydetmiştir. Buna rağmen arama emirleri için karşılanması güç kanıt gereklilikleri kolluk kuvvetlerinin çalışmalarını engellemeye devam etmektedir ve daha alt düzeydeki mahkemeler, sahte ürünlerin aranması ve ürünlere el konulmasına nadiren karar vermekte; bu talepleri herhangi bir gerekçe bulunmaksızın reddetmektedir. Uygulamada bütünlük sağlanması ve toplum için tehlike arz eden ve aynı zamanda marka sahiplerinin fikri mülkiyet haklarını ihlal eden ürünlerle mücadelenin güçlendirilmesi için savcılıklar, mahkemeler, polis, jandarma ve TASİŞ gibi kurumlara fikri mülkiyet hakları konusunda düzenli eğitimler verilmesi son derece önemlidir.

Fikri mülkiyet uygulama kapasitesinin geliştirilmesine yardımcı olmak için marka ihlalleri konusunda uygun Türk kolluk kuvvetlerine resen icra yetkisi verilmesi. Türk mevzuatı; kamu sağlığı, tüketici güvenliği veya organize suçla ilgili kaygılar söz konusu olduğunda Emniyet Teşkilatını korsan ve sahte mallara karşı resen harekete geçmesi için yetkilendiren geçerli bir yasal zemin sunmaktadır. Ancak Emniyet Teşkilatı marka ihlalleri konusunda aynı şekilde resen icra yetkisi sahibi değildir.

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanununda, transit malların fikri ve sınai hakların korunması kapsamına girdiğinin açıklığa kavuşturulması için değişiklik yapılması. Türk Gümrük Kanunu fikri mülkiyet haklarını ihlal eden ürünlerin transit aktarımını açıkça yasaklarken, Sınai Mülkiyet Kanununun 7 – 3 (c), 29 - 1 (c) ve 30. maddeleri başka bir ülkeye transit geçen ürünlerden açıkça marka ihlali olarak bahsetmemektedir. Bu tutarsızlık, kafa karışıklığına yol açmış ve bazı mahkemelerin, transit malların fikri mülkiyet koruması kapsamının dışında tutulduğu şeklinde yorum yapmasına neden olmuştur. Bu yorum, Türk Gümrük makamlarının varış yeri iç pazar olan ihlale neden olan malların önünü kesme kabiliyetini önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

Sınai Mülkiyet Kanunu Madde 163 çerçevesindeki "hızlı imha" prosedürünün kullanımının teşvik edilmesi. Aşırı düzeyde yüksek saklama ve imha maliyetleri, hak sahiplerini cezai takibat başlatmaktan ve bu takibatlara destek sunmaktan caydırdığı için, bu hükmün daha fazla kullanılması önemlidir. Savcılar ve yargıçlar, hızlandırılmış bir imha sürecinin ne zaman ve nasıl kullanılacağına ilişkin bir kılavuz geliştirilmesi de dahil olmak üzere, hızlandırılmış bir imha sürecinin yararları konusunda uygun eğitimi almalıdır. Bu süreç uygulamaya koyulduğunda önemli bir kilometre taşı olarak görülmüşse de uzmanlar yasanın pratikte neredeyse hiç kullanılmadığına dikkat çekmektedir. Fahiş saklama maliyetleri, hak sahiplerine haksız bir yük bindirmekte ve onları marka haklarını kullandıkları için cezalandırmaktadır. Bunun ayrıca hak sahiplerini bilgileri ve kaynaklarıyla resmi soruşturmalara, teftişlere ve ilişkili faaliyetlere katkıda bulunmaktan caydırmak gibi olumsuz bir etkisi de söz konusu olmaktadır.

Sınır kontrollerinin iyileştirilmesi

Suriye, Irak ve İran'la sınırdaki kontrollerinin sıkılaştırılması. Yetkili makamların yasa dışı transit ürünlerin yolunu kesmesi son derece önemlidir. Örneğin, Çin'den Suriye'ye giderken Mersin limanından transit geçen büyük miktarlardaki sahte ve yasa dışı ürünün denetlenmesi ve engellenmesi Gümrük makamı için nispeten kolaydır. Bununla birlikte, malların denetimsiz olarak Suriye'ye transit geçişine izin verilirse, bu ürünler Suriye kara sınırından Türkiye'ye parça parça kaçırıldıklarında yetkililerin bunu tespit etmesi ve ürünlerin iç pazara girişini durdurması çok daha zordur.

Sigaraların transit geçişinin yeniden incelenmesi ve buna ilişkin kısıtlamaların güçlendirilmesi. 2015 yılında Bakanlık Genelgesi ile getirilen yasağı kaldırarak sigaraların Türkiye üzerinden Irak'a transit geçişine yeniden izin verilmesine dair kısa süre önce alınmış karar, güney sınırında sigara kaçakçılığıyla mücadelede elde edilen büyük kazanımların kaybedilmemesi adına yeniden incelenmelidir. 2021 yılı sonunda bir Kararname ile Türkiye'den transit geçiş yapan sigaralar üzerindeki kontroller hafifletilmiş olsa da ürünlerin transit geçişine Kararname öncesinde olduğu gibi ancak paket, etiket ve boş sigara paketlerinin üzerinde varış ülkesinin yerel dilinde uyarılar olması durumunda izin verilmelidir.

Türkiye'yi Serbest Ticaret Bölgeleri (FTZ) üzerinden transit geçiş yapan yasa dışı ürünlere karşı koruyacak proaktif önlemlerin alınması. Şüpheli sevkiyatların risk profiline çıkarılması da dahil olmak üzere, Serbest Ticaret Bölgelerini yasa dışı ticarete karışan kişilere karşı korumak için güçlü ve proaktif önlemler alınmalı; bölgelerde saklanan mallar ve hizmetler üzerinde resen kontroller gerçekleştirilmeli; bölgelerin çevresi ve giriş ve çıkış noktaları Gümrük makamınca denetlenmeli ve bölgedeki işletmecilerin ve müşterilerinin kimlikleri doğrulanmalı ve "Müşterini Tanı Politikası" ve "Durum Tespiti" önlemleri uygulanmalıdır.

Cezai caydırıcılığın iyileştirilmesi

Cezai ve diğer yaptırımların güçlendirilmesi. Fikri mülkiyet hakları üzerine uzmanlaşmış mahkemelerin kurulması, tutarlı içtihatların geliştirilebileceği bir çerçeve oluşturarak Türkiye'de fikri mülkiyet hakları uygulamalarının niteliğini güçlendirmiştir. Daha güçlü yaptırımlar uygulama imkânı bulunmasına rağmen ceza mahkemeleri ticari ölçekteki fikri mülkiyet ihlallerine ilişkin ne yazık ki nadiren caydırıcı cezalara hükmetmektedir. Mahkemeler tarafından verilen cezalara ve para cezalarına ek olarak, yasa dışı ticarete karışan perakendecilerin, üreticilerin ve distribütörlerin işletme ruhsatlarının iptal edilmesi de değerlendirilmelidir.

Özellikle gümrük, yerel yönetimler, kolluk kuvvetleri ve yargı düzeyinde yasa dışı ticarete zemin hazırlayan yaygın yolsuzluk uygulamalarıyla mücadeleye devam edilmesi. Devlet kurumlarında yolsuzluk devam ettiği sürece, yaptırımları iyileştirmeye ve güçlendirmeye yönelik girişimlerin etkisi sınırlı olacaktır.

Kara para aklamaya ilişkin kontrollerin sıkılaştırılması. Suç gelirlerini aklamak için kullanılan kuruluşlara ve mekanizmalara erişimin engellenmesi ve dolayısıyla suçluların ve suç ağlarının ilgili kârlardan mahrum bırakılması, yasa dışı ticaretle mücadelenin en etkili yollarından biridir. Bunun için de yasa dışı mali akışlarla ilgili varlıkların izinin sürülmesi, bloke edilmesi, bunlara el koyulması ve bunların müsadere edilmesi imkânı da dahil olmak üzere, bütüncül ve kapsamlı bir kara para aklamaya mücadele rejimi gerekmektedir. Ayrıca yasa dışı mali kazançları etkili bir şekilde takip etmek ve bunlarla mücadele etmek için düzenleyici organlara ve adli varlık yönetimi kurumlarına ihtiyaç duydukları kaynakların sağlanması da önemli bir konu olacaktır.

- ¹ Euronews. (2022, November 3.) *Annual inflation in Turkey reaches record 25-year high of 85.5%*. Euronews. Available at: <https://www.euronews.com/2022/11/03/annual-inflation-in-turkey-reaches-record-25-year-high-of-855>
- ² WIPO. (2010, September 6.) *Research Report on Consumer Attitudes and Perceptions on Counterfeiting and Piracy*. Geneva: WIPO Advisory Committee on Enforcement, sixth session. Available at: https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=142755
- ³ IARD. (2018, June.) *Alcohol in the Shadow Economy Unregulated, Untaxed, and Potentially Toxic*. IARD. Available at: <https://www.iard.org/getattachment/1b56787b-cc6d-4ebb-989f-6684cfd624/alcohol-in-the-shadow-economy.pdf>
- ⁴ Bahcesehir University. (2021, April). *Analysis of the illegal trade in alcoholic beverages, tobacco, fuel and mobile phones in Turkey*. Bahcesehir University Center for Economic and Social research. Available at: https://www.illegaltradeinturkey.info/wp-content/uploads/2021/05/final_report_17May2021.pdf
- ⁵ Bahcesehir University. (2021, April). *Analysis of the illegal trade in alcoholic beverages, tobacco, fuel and mobile phones in Turkey*. Bahcesehir University Center for Economic and Social research. Available at: https://www.illegaltradeinturkey.info/wp-content/uploads/2021/05/final_report_17May2021.pdf
- ⁶ Ince, E. (2022, March 8.) *Turkey's trade in counterfeit goods booms, fuelled by falling lira*. The Guardian. Available at: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/08/turkey-trade-in-counterfeit-goods-booms-fuelled-by-falling-lira>
- ⁷ UNDP (2022, July 7.) *Global cost-of-living crisis catalyzed by war in Ukraine sending tens of millions into poverty, warns UN Development Programme*. UNDP. Available at: <https://www.undp.org/press-releases/global-cost-living-crisis-catalyzed-war-ukraine-sending-tens-millions-poverty-warns-un-development-programme>
- ⁸ WTO. (2022, July.) *Problem of illicit trade in medical products*. WTO. Available at: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tackling-illicit-trade_e.pdf
- ⁹ Gupta, G. (2016, January 20.) *Smuggling soars as Venezuela's economy sinks*. Reuters. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-smuggling-insight/smuggling-soars-as-venezuelas-economy-sinks-idUSKCN0UY1IT>
- ¹⁰ Swissinfo. (2022, September 8.) *Comercio venezolano estima que más de 30 % de bienes provienen de contrabando*. Swissinfo.ch. Available at: <https://www.swissinfo.ch/spa/venezuela-comercio-comercio-venezolano-estima-que-m%C3%A1s-de-30---de-bienes-provienen-de-contrabando/47886170>
- ¹¹ Taylor, P. (2022, October 25.) *UK's cost of living crisis 'raising threat of counterfeits'*. Securing Industry. <https://www.securindustry.com/food-and-beverage/uk-s-cost-of-living-crisis-raising-threat-of-counterfeits-/s104/a14859/#.Y1rDQrbMLfs>
- ¹² Derhally, A M. (2022, May 24.) *Hyperinflation in Lebanon hovers at 206% in April*. The National News. Available at: <https://www.thenationalnews.com/business/economy/2022/05/24/hyperinflation-in-lebanon-hovers-at-206-in-april/>
- ¹³ Topalian, N. (2022, September 5.) *Lebanese army enhances border patrol in response to stepped-up Hizbullah smuggling*. Al-Mashareq. Available at: https://almashareq.com/en_GB/articles/cnmi_am/features/2022/09/05/feature-01
- ¹⁴ Ámbito. (2022, September 14.) *Efecto inflación: la venta ilegal callejera creció 3,9% en la Ciudad*. Ámbito. Available at: <https://www.ambito.com/economia/inflacion/effecto-la-venta-ilegal-callejera-crecio-39-la-ciudad-n5534932>
- ¹⁵ El Economista. (2022, July 20.) *Precios de medicamentos en Argentina se mantendrán por debajo de la inflación*. El Economista. Available at: <https://www.economista.com.mx/empresas/Precios-de-medicamentos-en-Argentina-se-mantendran-por-debajo-de-la-inflacion-20220720-0136.html>
- ¹⁶ Zimbabwe Independent. (2019, June 21.) *Zimbabwe: Smuggling - New Corruption Frontier*. AllAfrica Global Media. Available at: <https://allafrica.com/stories/201906210128.html>
- ¹⁷ Mutsaka, F. (2022, July 25.) *Zimbabwe debuts gold coins legal tender stem inflation*. AP. Available at: <https://apnews.com/article/inflation-africa-zimbabwe-6da634ca5f90edf9d06fdo668322574>
- ¹⁸ UNCTAD. (2022.) *Trade and Development Report. Development prospects in a fractured world: Global disorder and regional responses*. Geneva: UNCTAD. Available at: https://unctad.org/system/files/official-document/trd2022_en.pdf
- ¹⁹ Rosenfeld, R. (2014). *Crime and Inflation in Cross-National Perspective*. Crime and Justice. 43. 341-366. 10.1086/677665. Available at: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/677665?journalCode=cj>
- ²⁰ Unver, M & Koyuncu, J. (2016). *The Impact of Poverty on Corruption*. 3. 632-642. 10.1453/jel.v3i4.1096. Available at: https://www.researchgate.net/publication/312498970_The_Impact_of_Poverty_on_Corruption

- ²¹ Georgieva, K. (2022, July 13.). *Facing a Darkening Economic Outlook: How the G20 Can Respond*. IMF BLOG. Available at: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/07/13/blog-how-g20-can-respond>; Maria Eloisa Capurro, Matthew Bristow, and Maya Averbuch. (2022, September 13.) *Inflation Is Upending Politics in the Most Unequal Region on Earth*. Bloomberg. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/features/2022-09-13/an-inflation-crisis-looms-over-latin-america-s-political-system>
- ²² Rosenfeld, R. (2014). *Crime and Inflation in Cross-National Perspective*. Crime and Justice. 43. 341-366. 10.1086/677665. Available at: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/677665?journalCode=cj>
- ²³ Yuksekkas, B. (2022, September 30.) *S&P Cuts Turkey's Debt Rating Further into Junk on Loose Policy*. Yahoo/ Bloomberg. Available at: <https://www.yahoo.com/video/p-cuts-turkey-debt-rating-202019285.html>
- ²⁴ Turkish National Police, KOM Department. (2022, May.). *Anti-Smuggling and Organized Crimes 2021 Report*. Ankara: KOM Publications. Available at: <https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/kom/YAYINLARIMIZ/INGILIZCE/2021-KOM-Report-EN.pdf>; U.S. Department of State. (2022, July.) *2022 Trafficking in Persons Report*. U.S. Department of State. Available at: <https://www.state.gov/reports/2022-trafficking-in-persons-report/>; Buyuk, H. F. (2021, August 10.) *Turkey Detains Suspected Historical Artefact Smugglers in Nationwide Raids*. BalkanInsight. Available at: <https://balkaninsight.com/2021/08/10/turkey-detains-historical-artefact-suspected-smugglers-in-nationwide-raids/>
- ²⁵ Taylor, P. (2022, July 22.) *Production of fake pesticides rising in EU, says Europol*. Securing Industry. Available at: <https://www.securindustry.com/food-and-beverage/production-of-fake-pesticides-rising-in-eu-says-europol/s104/a14643/#.Yzs2By-B2Lo>
- ²⁶ Klein, D. (2022, July 26.) *European Authorities Crack Down on Illegal Pesticide Production*. OCCRP. Available at: <https://www.occrp.org/en/daily/16612-european-authorities-crack-down-on-illegal-pesticide-production>
- ²⁷ Haber Turk. (2021, February 4). *Kocaeli'nde 20 milyon lira değerinde sahte tarım ilacı ele geçirildi*. Haber Turk. Available at: www.haberturk.com/kocaelinde-20-milyon-lira-degerindesahte-tarim-ilaci-ele-gecirildi-2962197; Enson Haber. (2021, February 5). *Kocaeli'de jandarma, sahte tarım ilacı imalathanesine baskın yaptı*. Enson Haber. Available at: <https://www.ensonhaber.com/3-sayfa/kocaelide-jandarma-sahte-tarim-ilaci-imalathanesine-baskin-yapti>
- ²⁸ Ünker, P. (2020, January 24.) *Deadly pesticides in EU produce from Turkey*. DW. Available at: <https://www.dw.com/en/deadly-pesticides-in-eu-produce-from-turkey/a-52142826>
- ²⁹ EUIPO. (2021, December.) *EU enforcement of intellectual property rights: results at the EU border and in the EU internal market 2020*. EUIPO. Available at: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2021_EU_enforcement_intellectual_property_rights/2021_EU_enforcement_intellectual_property_rights%20_FullR_en.pdf; United States Trade Representative. (2022). *2022 Special 301 Report*. Office of the United States Trade Representative. Available at: <https://ustr.gov/sites/default/files/IssueAreas/IP/2022%20Special%20301%20Report.pdf>
- ³⁰ EUIPO. (2021, December.) *EU enforcement of intellectual property rights: results at the EU border and in the EU internal market 2020*. EUIPO. Available at: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2021_EU_enforcement_intellectual_property_rights/2021_EU_enforcement_intellectual_property_rights%20_FullR_en.pdf
- ³¹ EUIPO. (2021, December.) *EU enforcement of intellectual property rights: results at the EU border and in the EU internal market 2020*. EUIPO. Available at: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2021_EU_enforcement_intellectual_property_rights/2021_EU_enforcement_intellectual_property_rights%20_FullR_en.pdf
- ³² Europol/EUIPO (2020, June.) *IP Crime and Its Link To Other Serious Crimes: Focus On Poly-Criminality*. Europol/EUIPO. Available at: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol-euipo_polycriminality_report_2.pdf
- ³³ Law on Amendments in the E-Commerce Law (Law No: 7416) will enter into force as of January 1, 2023 and will oblige e-commerce platforms / marketplaces to take down a product when a complaint is raised by the IP right owner and hold it down unless the other party proves any legitimate interest or rights regarding sales of such product.
- ³⁴ Ince, E. (2022, March 8.) *Turkey's trade in counterfeit goods booms, fuelled by falling lira*. The Guardian. Available at: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/08/turkey-trade-in-counterfeit-goods-booms-fuelled-by-falling-lira>
- ³⁵ European Commission. (2021, April 27.) *Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries*. Brussels: EU Commission Staff Working Document. Available at: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159553.pdf
- ³⁶ <https://www.rtmworld.com/news/police-raid-fake-hp-cartridges-in-turkey/>

- ³⁷ <https://www.wric.com/news/virginia-news/u-s-border-control-officers-seize-130k-in-counterfeit-goods-including-childrens-pajamas/> Ince, E. (2022, March 8.) *Turkey's trade in counterfeit goods booms, fuelled by falling lira*. The Guardian. Available at: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/08/turkey-trade-in-counterfeit-goods-booms-fuelled-by-falling-lira> ; Europol/EUIPO (2020, June.) IP Crime and Its Link to Other Serious Crimes: Focus On Poly-Criminality. Europol/EUIPO. Available at: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol-euipo_polycriminality_report_2.pdf
- ³⁸ <https://theovertimer.com/2022/10/norfolk-border-patrol-seize-over-130k-in-counterfeit-disney-merchandise-from-turkey/>
- ³⁹ Ince, E. (2022, March 8.) *Turkey's trade in counterfeit goods booms, fuelled by falling lira*. The Guardian. Available at: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/08/turkey-trade-in-counterfeit-goods-booms-fuelled-by-falling-lira>
- ⁴¹ Robstad, F. E. & Askjer, A. (2020, September 20). På dette bakrommet lages din falske luksus-veske [Video clip]. TV 2. <https://www.tv2.no/a/11494616/>
- ⁴² United States Trade Representative. (2022). *2022 Special 301 Report*. Office of the United States Trade Representative. Available at: <https://ustr.gov/sites/default/files/IssueAreas/IP/2022%20Special%20301%20Report.pdf>; European Commission. (2021, April 27.) Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries. Brussels: EU Commission Staff Working Document. Available at: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159553.pdf
- ⁴³ OECD/EUIPO (2020), *Trade in Counterfeit Pharmaceutical Products, Illicit Trade*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a7c7e054-en>.
- ⁴⁴ WHO. (2020, December 8.) *Medical Product Alert N°7/2020: Falsified HARVONI (Ledipasvir/sofosbuvir)*. WHO. Available at: <https://www.who.int/news/item/08-12-2020-medical-product-alert-n-7-2020>
- ⁴⁵ ManagingIP. (2021, July 8.) *Turkey expands agenda to tackle counterfeits*. ManagingIP. Available at: <https://www.managingip.com/article/2a5czbs6depyxpwwphlhc/turkey-expands-agenda-to-tackle-counterfeits>
- ⁴⁶ Arseven, M. (2021, November 26.) *Q&A: pharmaceutical trademark enforcement in Turkey*. Lexology. Available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=1ca443ec-7477-4428-8526-be61237382ad>
- ⁴⁷ Illegal diversion of medicines is defined as “a legitimate pharmaceutical product which is approved and intended for sale in one market and then illegally intercepted and sold in another market”. It is to be differentiated with parallel trade whereby it is defined as “genuine products circulates from one market or channel to another, but it may not have been granted the required market authorization in that country/channel and/or not distributed via the authorized supply chain mechanism”. Illegal diversion is also different from counterfeiting in the sense that the medicines are genuine in the first place but illegally traded.
- ⁴⁸ spiritsEUROPE. *High tax, incentive for illicit alcohol*. spiritsEUROPE: Taxation & Economy. Available at: <https://spirits.eu/taxation-economy/high-tax-incentive-for-illicit-alcohol>
- ⁴⁹ Taylor, P. (2021, December 20.) *Turkey hit by another illicit alcohol incident as deaths top 50*. Securing Industry. Available at: <https://www.securindustry.com/food-and-beverage/turkey-hit-by-another-illicit-alcohol-incident-as-deaths-top-50/s104/a14111/#.YztUCC-B2Lo>
- ⁵⁰ Daily Sabah/AFP. (2021, December 16.) *Bootleg alcohol kills 26 in Turkey in a week*. Daily Sabah. Available at: <https://www.dailysabah.com/turkey/bootleg-alcohol-kills-26-in-turkey-in-a-week/news>
- ⁵¹ ummid. (2021, December 29.) *After 75 deaths, Turkey ramps up crackdown on bootleg alcohol*. ummid.com. Available at: <https://ummid.com/news/2021/december/29.12.2021/after-75-deaths-turkey-ramps-up-crackdown-on-bootleg-alcohol.html>
- ⁵² Daily Sabah/AFP. (2021, December 16.) *Bootleg alcohol kills 26 in Turkey in a week*. Daily Sabah. Available at: <https://www.dailysabah.com/turkey/bootleg-alcohol-kills-26-in-turkey-in-a-week/news>
- ⁵³ Daily Sabah/AFP. (2021, December 16.) *Bootleg alcohol kills 26 in Turkey in a week*. Daily Sabah. Available at: <https://www.dailysabah.com/turkey/bootleg-alcohol-kills-26-in-turkey-in-a-week/news>
- ⁵⁴ Taylor, P. (2021, December 20.) *Turkey hit by another illicit alcohol incident as deaths top 50*. Securing Industry. Available at: <https://www.securindustry.com/food-and-beverage/turkey-hit-by-another-illicit-alcohol-incident-as-deaths-top-50/s104/a14111/#.YztUCC-B2Lo>
- ⁵⁵ Ertan, N. (2021, December 29.) *Turkey cracks down on bootleg alcohol ahead of New Year celebrations*. Al-Monitor. Available at: <https://www.al-monitor.com/originals/2021/12/turkey-cracks-down-bootleg-alcohol-ahead-new-year-celebrations#ixzz7kfhS7He>
- ⁵⁶ ManagingIP. (2021, July 8.) *Turkey expands agenda to tackle counterfeits*. ManagingIP. Available at: <https://www.managingip.com/article/2a5czbs6depyxpwwphlhc/turkey-expands-agenda-to-tackle-counterfeits>
- ⁵⁷ Ertan, N. (2021, December 29.) *Turkey cracks down on bootleg alcohol ahead of New Year celebrations*. Al-Monitor. Available at: <https://www.al-monitor.com/originals/2021/12/turkey-cracks-down-bootleg-alcohol-ahead-new-year-celebrations#ixzz7kfhS7He>
- ⁵⁸ Ministry of Agriculture Statistics, Empty Pack Survey Q2, Q3, Q4 2021 – Nielsen, Türkiye’de Yasa Dışı Sarmalık Kıyılımsız Tütün Üretimi Ve Satışının Ekonomik Ve Sosyal Etki Analizi-AYBÜ-Prof. Dr. Fuat Oğuz,Dr. Koray Göksel,Dr. Serpil Oğuz. Referenced in https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=3030
- ⁵⁹ NCPT²¹ – *Nicotine Containing Products Tracking 2021 – Nielsen, Empty Pack Study Q2, Q3,Q4 2021 - Nielsen*

- ⁶⁰ Tobacco Reporter (2022, November 8.) *Turkiye to Crack Down on Illicit Trade*. Tobacco Reporter. Available at: <https://tobaccoreporter.com/2022/11/08/turkiye-to-crack-down-on-illicit-trade/>.
- ⁶¹ Sonmez, M. (2022, March 10.). *Dizzying fuel hikes fan popular grievances in Turkey*. Al-Monitor. <https://www.al-monitor.com/originals/2022/03/dizzying-fuel-hikes-fan-popular-grievances-turkey>
- ⁶² Xinhua. (2022, June 8.) *Feature: Turks frustrated by fuel price hikes as inflation bites*. XINHUA. Available at: <https://english.news.cn/20220608/e5d103f9b5d04851bfe73251fd4ff5ad/c.html>
- ⁶³ Daily Sabah. (2019, October 31.) *Turkey records biggest illegal fuel bust in country's history*. Daily Sabah. Available at: <https://www.dailysabah.com/investigations/2019/10/31/turkey-records-biggest-illegal-fuel-bust-in-countrys-history>
- ⁶⁴ Aydin, H.K. (2020, July 3.) *Turkey: 5M liters of smuggled fuel seized*. Anadolu Agency. Available at: <https://www.aa.com.tr/en/energy/oil/turkey-5m-liters-of-smuggled-fuel-seized/28582>
- ⁶⁵ Walker, N. (2020, November 4.) *591 Tons of Smuggled Fuel Operation seized by Turkish Customs Enforcement Teams*. Border Security Report. Available at: <https://border-security-report.com/591-tons-of-smuggled-fuel-operation-seized-by-turkish-customs-enforcement-teams/>
- ⁶⁶ Anadolu Agency. (2021, January 19.) *Turkish police nab 72 over alleged fuel-related tax fraud*. Anadolu Agency. Available at: <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-police-nab-72-over-alleged-fuel-related-tax-fraud-161748>
- ⁶⁷ Ersoy, E. (2022, January 10.) *Ordeal of the crew members: record number of bunker smuggling cases in Turkey*. ErsoyBilgehan. Available at: <https://www.ersoybilgehan.com/publication-detail/ordeal-of-the-crew-members-record-number-of-bunker-smuggling-cases-in-turkey/>
- ⁶⁸ UN ESCAP. *Situation Report International Migration in South and South-West Asia*. UN ESCAP. Available at: <https://sitreport.unescap.org/turkey/human-trafficking>
- ⁶⁹ The Borgen Project. (2021, March 29.) *Tackling Human Trafficking in Turkey*. The Borgen Project. Available at: <https://borgenproject.org/human-trafficking-in-turkey/>
- ⁷⁰ U.S. Department of State. (2022, July.) *2022 Trafficking in Persons Report*. U.S. Department of State. Available at: <https://www.state.gov/reports/2022-trafficking-in-persons-report/>
- ⁷¹ CITES. (2019) *Wild Life In Turkey*. CITES Seventy-first meeting of the Standing Committee. Annex 13: Turkey. Available at: <https://cites.org/sites/default/files/eng/com/sc/71/E-SC71-11-A13.pdf>
- ⁷² World Animal Protection. (2019, February 4.) *Traffickers exploiting Turkish Airlines in illegal wildlife trade*. Markets Insider. Available at: <https://markets.businessinsider.com/news/stocks/traffickers-exploiting-turkish-airlines-in-illegal-wildlife-trade-1027920248>; FATF. (2020), *Money Laundering and the Illegal Wildlife Trade*, FATF, Paris, France, www.fatf-gafi.org/publications/methodandtrends/documents/money-laundering-illegal-wildlife-trade.html
- ⁷³ Turkish National Police, KOM Department. (2022, May.). *Anti-Smuggling and Organized Crimes 2021 Report*. Ankara: KOM Publications. Available at: <https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/kom/YAYINLARIMIZ/İNGİLİZCE/2021-KOM-Report-EN.pdf>
- ⁷⁴ Papachristou, H. (2022, January 10.) *Turkish fuel smuggling crackdown may be a headache for owners*. TradeWinds. Available at: <https://www.tradewindsnews.com/law/turkish-fuel-smuggling-crackdown-may-be-a-headache-for-owners/2-1-1142202>
- ⁷⁵ Ersoy, E. (2022, January 10.) *Ordeal of the crew members: record number of bunker smuggling cases in Turkey*. ErsoyBilgehan. Available at: <https://www.ersoybilgehan.com/publication-detail/ordeal-of-the-crew-members-record-number-of-bunker-smuggling-cases-in-turkey/>
- ⁷⁶ SonDakika. (2022, October 8.) *İstanbul'da Depoya Kaçak İçki Operasyonu*. SonDakika. Available at: <https://www.sondakika.com/haber/haber-son-dakika-haber-istanbul-da-depoya-kacak-icki-operasyonu-15344891/>; SonDakika. (2022, September 9.) *İstanbul ? İstanbul'da Sahte İçki Ve Kaçak Sigara Operasyonu*. SonDakika. Available at: <https://www.sondakika.com/haber/haber-istanbul-da-sahte-icki-ve-kacak-sigara-operasyonu-15319484/>; SonDakika. (2022, August 7.) *Sancaktepe'de kaçak alkol operasyonu*. SonDakika. Available at: <https://www.sondakika.com/haber/haber-sancaktepe-de-kacak-alkollerin-depolandigi-adrese-operasyon-duzenlendi--15148695/>
- ⁷⁷ Mehmet Selim YALÇIN/SİLOPİ. (2022, January 8.) *Habur'da 'rüşvet' operasyonu: 16 tutuklama*. Hürriyet. Available at: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/haburda-rusvet-operasyonu-16-tutuklama-41977469>; CNN Türk (2022). *Habur Sınır Kapısı'nda rüşvet operasyonu*. YouTube. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=SO_Fv8xZEBY; Demirhan, M. (2022, January 8.) *Habur'da rüşvet operasyonunda 16 tutuklama*. Sabah. Available at: <https://www.sabah.com.tr/yasam/haburda-rusvet-operasyonunda-16-tutuklama-5819188>; DHA. (2022, January 7.) *Habur'daki rüşvet operasyonunda 30 şüpheli adliyede*. Sözcü. Available at: <https://www.sozcu.com.tr/2022/gundem/haburdaki-rusvet-operasyonunda-30-supheli-adliyede-6873228/>
- ⁷⁸ National Model United Nations. (2022, April.) *Documentation of the Work of the United Nations Commission on Narcotic Drugs (CND) NMUN Simulation*. National Model United Nations Available at: <https://www.nmun.org/assets/documents/conference-archives/new-york/2022/ny22b-res-cnd.pdf>
- ⁷⁹ Tobacco Reporter (2022, November 8.) *Turkiye to Crack Down on Illicit Trade*. Tobacco Reporter. Available at: <https://tobaccoreporter.com/2022/11/08/turkiye-to-crack-down-on-illicit-trade/>.

**TRANSNATIONAL ALLIANCE
TO COMBAT ILLICIT TRADE**

TRACIT.ORG

Transnational Alliance to Combat Illicit Trade
9 East 8th Street #201, New York, NY 10003
+1.917.815.2824 | info@TRACIT.org | TRACIT.org